

Billund 18. november 2015

Merete Studnitz

Økologi

GLADE GRISES HELBRED

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

LDP 2020

Se Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

GROVFODERFILM

- https://youtu.be/qn_EHxhaBrA

Billund 18. november 2015

Merete Studnitz

Økologi

GLADE GRISES HELBRED

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

LDP 2020

Se Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

Glade grises
helbred
24.9.2015

DISPOSITION

- Baggrund
- Hvor kommer viden fra
- Resume over frilands- og økogrises helbred
- Sammen vil vi sætte mål!

10 | DANMARK

En frilandsgris er ikke altid lykkelig

Alternativ produktion af svub døger med skader og sygdomme, som ikke findes i traditionelle stalde i samme grad. Økologerne vil gøre noget ved det.

DYREVELFÆRD

Når Randi Vinfeldt kigger ind til pattegrisene i hytterne på markerne i Ugerløse, hvor hun driver frilandssvinebrug med 85 søer, holder hun øje med, om der ligger små grise og har det skidt. Måske har de betændelse eller har været i klemme under soen. Det sker ikke så tit.

FLEMMING CHRISTIANSEN

I hvert fald ikke så tit, som man kunne få indtryk af i en ny stor undersøgelse, der viser, at lidt under 1 procent af de økologiske slagtesvin på slagteriet får en såkaldt bemærkning på slagteriet, fordi der er tegn på, at dyret har haft brud på ribbenene som lille. Det sker, i forbindelse med at økologiske søer bevæger sig frit og kan mase de små.

Ribbensskader er over tre gange så hyppige som hos svin i almindeligt landbrug, hvor soen fikses i bøjle, fremgår det. »De små grise lader sig ofte ikke mærke med et ribbensbrud og heles meget nemt. Men det kan altså ses på dem, når de bliver voksne«, konstaterer Randi Vinfeldt, der er formand for svineudvalget i Økologisk Landsforening.

Hun blev både lidt ked af det og over-

LØSE GRIS. Svineavler Randi Vinfeldt mener, at der skal ske forbedringer i forhold til de kutter frilandssvine

være med til at definere dyrevelfærd præciseret som »fravær af sygdomme».

»Dyrevelfærd for mig er først og frem-

me miljøet med en hygiejne, hvor gødningen forsvinder gennem tremmer i gulvet, og hvor sygdomme bliver slået ned

feldt i, at man i den alternative produktion ofte ikke har den kinamands chance for at opdage ribbensbrud på smågrise. »Det påvirker som regel ikke grisenes ad-

Skader på svin

Danske landmænd sender hvert år 18 mio. svin til slagtning. Nye tal fra Landbrug & Fødevarer viser, at frilands- og økosvin ofte har flere skader end 'konventionelle' grise

	FRILANDSSVINO	KONVENTIONEL
Højere risiko i alternativ produktion		SKADER I PCT.
Helet ribbensfraktur	0,73	0,19
Lokal halelæsion	2,37	0,76
Kronisk ledbetændelse	0,87	0,27
Lever med ormepletter	2,60	0,90
Gamle benbrud	0,20	0,09
Knoglemarvsbetændelse	0,34	0,16
Halelid med lidbreddet infektion	0,18	0,09
Urinsyreåtsninger i huden	0,10	0,06
Byld i midterparten	0,47	0,30
Bylder i bagkroppen	1,30	0,82
Bughindebetændelse	1,11	0,74
Hjertesækbetændelse	1,67	1,32

Lavere risiko i alternativ produktion

Bylder i ben/tå	0,74	1,03
Navlebrø	0,93	1,36
Trykkskader på ben	1,47	3,41
Kronisk Lungehindebetændelse	19,06	23,94

Kilde: Online tidsskriftet Porcine Health Management og Landbrug & Fødevarer

Dyrlæge Birgitte Damm fra Dyrenes Beskyttelse slår fast, at undersøgelsen ikke må forklæjnes: »Der må sættes ind over for problemerne i såvel konventionel som økologisk produktion og frilandssvine-

frilands- og økosvin ofte har flere skader end 'konventionelle' grise

Højere risiko i alternativ produktion

FRILANDS/ØKO
KONVENTIONEL

SKADER
I PCT.

Helet ribbensfraktur	0,73	0,19
Lokal halelæsion	2,37	0,76
Kronisk ledbetændelse	0,87	0,27
Lever med ormepletter	2,60	0,90
Gamle benbrud	0,20	0,09
Knoglemarvsbetændelse	0,34	0,16
Halebid med udbredt infektion	0,18	0,09
Urinsyreætsninger i huden	0,10	0,06
Byld i midterparten	0,47	0,30
Bylder i bagkroppen	1,30	0,82
Bughindebetændelse	1,11	0,74
Hjertesækbetændelse	1,67	1,32

Lavere risiko i alternativ produktion

Bylder i ben/tå	0,74	1,03
Navlebrok	0,93	1,36
Trykskader på ben	1,47	3,41
Kronisk lungehindebetændelse	19,06	23,94

Kilde: Online tidsskriftet Porcine Health Management
og Landbrug & Fødevarer

15244

GLADE GRISES HELBRED – EN WORK SHOP

Formål:

Samle og diskutere tilgængelig viden om økologiske og frilandsgrises helbred.

Konkludere hvilke tiltag der bedst sikrer et godt helbred

HVOR KOMMER VIDEN FRA?

- Praktiserende dyrlæge
- NaturErhvervstyrelsens øko-kontrol
- Kødkontroldata
- Obducerende dyrlæge
- Forskere fra Århus Universitet og Københavns Universitet
- Data fra Friland og Udviklingscenter for Husdyr på Friland

UNDERSØGELSENS FORMÅL

Sammelige forekomst af læsioner konstateret ved kødkontrol af slagtesvin opdrættet i:

Økologiske og frilandsbesætninger og konventionelle indendørs besætninger

- Som et mål for sundhed og dyrevelfærd
- En ud af flere måder at vurdere velfærd på
- Adfærd og fysiologi er andre måder

Hyppigere

hos øko/friland

	Forekomst (%)		Odds Ratio
	Øko/friland	Konventionelle	
Helet ribbensbrud	0,73	0,19	3,8
Eksem/insektstik	2,41	0,73	3,4
Halebid – lokalt afgrænset	2,37	0,76	3,2
Kronisk infektiøs ledbetændelse	0,87	0,27	3,2
Ormeknuder i lever	2,60	0,90	3,0
Gammelt knoglebrud	0,20	0,09	2,2
Knoglemarvsbetændelse	0,34	0,16	2,1
Halebid/haleinfektion	0,18	0,09	2,0
Ætsning	0,10	0,06	1,8
Byld i midterstykke	0,47	0,30	1,6
Byld i bagpart	1,30	0,82	1,6
Kronisk bughindebetændelse	1,11	0,74	1,5
Kronisk hjertesækbetændelse	1,67	1,32	1,3

KONKLUSION

Lige ofte læsioner på de to grupper af slagtesvin

- Men sygdomsbillederne var forskellige

Vigtigt at producenten ser på sine egne data

- I samarbejde med dyrlægen
- Løbende korrigerer diverse forhold for at sikre sundhed og velfærd

Den fulde artikel

PORCINE HEALTH
MANAGEMENT

2015, 4

DATA FRA KØDKONTROLLEN

- Kvaliteten blev diskuteret
- Brug data til at følge egen besætning
- Friland:
Ny mulighed for sammenligning med andre, der leverer til samme koncept.

ØKO-KONTROL

- Der slagtes ca. 120.000 økologiske svin årligt (2014)
- 188 producenter ialt
- 16 producenter har over 1000 slagtesvin årligt
- 17 producenter har over 100 søer
- Alle får øko-kontrol mindst én gang årligt
- + Stikprøve-kontroller: risikobaserede eller opfølgende

ØKO-KONTROL

Langt de fleste grise har det godt,
når det er galt er det:

- Utrivelige dyr
- Ubehandlede dyr
- Sygestier (indretning/manglende indsættelse)
- Manglende/urent strøelse
- Manglende/urent vand
- Beskidte løbegårde
- Manglende temperaturregulering

UTRIVELIGE DYR KAN SKYLDES PARASITTER

Effekten af involdsparasitter kan være:

- Reduceret tilvækst
- Dårlig foderudnyttelse
- Dødsfald

Skal vi undgå spolorm (og andre parasitter)?

- Indvoldsparasitters effekt på velfærden er dårligt belyst
- Grise ser ud til at være robuste overfor indvoldsparasitter
- Grise ser ud til at kunne leve et godt liv med en moderat byrde
- Høje infektionsniveauer i grisene kan:
 - ➔ være en belastning for grisene
 - ➔ give kraftig smitte i grisenes omgivelser
 - ➔ øge risiko for andre sygdomme
 - ➔ reducere effekt af vacciner

Vi skal kontrollere parasitterne

Kontrol med spolorm (og andre parasitter)!

Foldrotation (5-10 årig)

Flytning af hytter

Grundig rengøring:

- Udmugning
 - Vask
 - Gasbrænder
 - Disinfektion

Kombineret med:

- Tælle æg i gødningsprøver + Strategisk behandling

KØDKONTROLFUND I LUNGER 2012/2013

ØKO- OG FRILANDSSLAGTESVIN (0,2 MILL)
KONVENTIONELLE SLAGTESVIN (1,2 MILL)

	Forekomst i %	
	Økologi/ friland	Konven- tionel
Kronisk lungebetændelse	0.35	0.30
Kronisk lungehinde betændelse	19.06	23.94

Alban et al. 2015

Modificeret efter Jens Peter Nielsen, KU

FORSLAG TIL REDUKTION AF LUFTVEJSLIDELSE

- SPF-produktion
- Holddrift og sektionering i fravænnings- og slagtesvinestalde
- Udsætte drægtige dyr for styret smitte
- Vacciner til søer og grise på rette tidspunkt
- Særlige fravænningsstalde med optimal hygiejne, temperatur, fodring og mulighed for færdigvaccination af grise

HALEBID OG OVERVÅGNING

overlader jeg til
Svend Haugegaard og
Katrine Kop Fogsgaard

VETSTAT DATA FOR 2013

DOSER PER 100 DYREDAGE

Antibiotikaforbrug

	Konventionel	Økologisk
Søer og pattegrise	2,35	0,41
Fravænningsgrise	9,44	0,41
Slagtesvin	1,80	0,51

HVORDAN UDGÅR ØKOLOGERNE BEHANDLINGSKRÆVENDE SYGDOMME?

Modstandskraft

- Sen fravænning
- Grovfoder-motion
- Vaccination

Infektionspres

- Lav belægningsgrad
- Frisk luft
- Undgå sammenblanding og flytning

Langt de fleste
øko- og frilandsgrise
har et
godt helbred

ÅR RIBBENSBLID

KNOGLER
Lena Rangstrup-Olesen
Institut for Husdyr
Vejledere:
Jan Tind Sørensen &

INDLEDNING:
VING AF SUNDE
FÆRDS PROBLEMER
AFSLUTNING

TERMINAL
BRISSES MENY
KLEVE
VIBEL

AARHUS
UNIVERSITET
LENA RANGSTRUP-OLESEN
ILSE OLESEN

Der er problemer
med nogle
specifikke
sygdomme og
skader

ÅR RIBBENSBLID

KNØGLE

Lena Rangstrup-Olsen
Institut for Husdyr

Vejledere:
Jan Tind Sørensen &

SPILDING:
NING AF SUNDE-
FÆRDS PROBLEMER
HOS SKOVGÅRDE

AFSLUTNING

AARHUS
UNIVERSITET

LENA RANGSTRUP-OLSEN
SIN RANGSTRUP

ILAE ØSTVEDLÅND
Lena Rangstrup-Olsen

Fokus på
management kan
forebygge mange
sygdomme

ÅR RIBBENSBLID

KROGLI

Lena Rangstrup-Olesen
Institut for Husdyr

Vejledere:
Jan Tind Sørensen &

SPILDING:
VING AF SUNDE
FÆRDS PROBLEMA
HOS SKOVGÅRDE

AFSLUTNING

AARHUS
UNIVERSITET
Center for Produktion

LENA RANGSTRUP-OLESEN
Sen Rådgiver

ILAGE ØKSTRELAND
Læringscenter

DAGLIG PASNING OG MANAGEMENT

- Syge dyr skal håndteres
- Fastsæt niveauet for start af behandling
- Brug sygesti
- Handlingsplan for dyr i sygesti
- Fokus på besætningsdiagnoser
 - DATA FRA KØDKONTROLLEN
 - OBDUKTIONER

Modificeret efter Niels Hjørnholm

KONKLUSION

- HELBRED GODT FOR DE FLESTE
- SPECIFIKKE SYGDOMSPROBLEMER
- BENYT DATA FRA KØDKONTROLLEN
- BESLUT HÅNDTERING AF SYGE DYR
- OVERVÅGNING

VIRKELIGHEDEN

Ville grise vælge at være spærret inde?

»HVIS GRISEN skulle vælge, havde vi kun de konventionelle«.

Sådan skrev Henrik Mortensen, formand for Danske Svineproducenter, for nylig, efter at forskere fra Landbrug & Fødevarer havde optalt skader på økologiske og konventionelle

svins slagtekroppe: gamle ar, tegn på sol-eksem, sygdom i leveren, liggesår og meget andet. Rapporten viser, at også nogle økogrise har sår, gamle skader og sygdomme, hvad der i Ekstra Bladet blev til 'Chok-rapport afslører øko-landmænd: Så syge er Dans øko-grise'. Med adresse til fødevareminister Dan Jørgensen. I me-

dierne slog man på, at flere økologiske end konventionelle grise havde tegn på at have haft et brækket, nu helet, ribben, og havde sår fra bid i halerne. »Betegnelsen 'velfærdsgris' klinger hult«, konkluderede svineformanden.

Der er uden tvivl velfærdsproblemer i økologisk dyrehold,

og noget af det bør man arbejde for at undgå. Men kritikken er lidt bizar. Tag nu de helede ribben: For det første er det under 1 procent af økogrisene, der har tegn på helede brud. For det andet er grunden, at deres mødre føder i mørke hytter med halmbund og har god plads til at vende sig. De risikerer at komme til at klemme en af deres nyfødte. Men skaderne ses sjældent hos konventionelle grise, da de ikke kan bevæge sig - fastklemmt, som de er, i båse. Hvad ville grise vælge?

Eller tag halebid. Godt nok har 2,5 pct. af økogrise sår fra bid i halerne mod blot 0,8 pct. af de konventionelle, altså tre gange så mange. Men den primære årsag er, at alle økologiske grise har haler! De konventionelle får derimod i høj grad halen klippet af, fordi der er alt for store problemer med halebid fremkaldt af stress og dårlige forhold i konventionelt landbrug. Så halerne snippes af, til trods for at rutinemæssig halekupering faktisk er forbudt. Det helt komiske er, at bidet i økogrisens hale er talt med i den nye statistik over skader,

mens de konventionelle svins ulovligt afklippes. Som økologen Søren Kvist skrev efterfølgende en afklippet hale er en læsion, ved jeg fillan hvad det er! Tallet skulle hedde 99 pct. i stedet for 2,5 pct. de grise, der ulovligt får klippet halen af«.

Hvad ville grise vælge? Det kan du selv gå ud og undersøge. Tag ud på et økolandbrug, og se smågrisene i store flokke i vanvittig, benbrækkende hastighed. De kommer ud til et konventionelt landbrug. Ifør dig dig og sko, og husk at spritte hænderne af før og efter. Det kræves ifølge vejledningen for besøg i et økolandbrug. Der er nemlig risiko for at blive smittet af resistente stafylokokker. Eller som der står i pjecen udleveret: »gerne røre, men ikke kysse«. Nu er det gæld klappe grisene - de spæner ingen vegne og har ikke plads til. Overvej så, hvad grise selv ville vælge.

lars.dahlager@pol.dk

SPIS & BO

Redaktionschef: Anette Claudi **Mad-redaktør:** Annette Nyvang (annette.nyvang@pol.dk) **Redaktion:** Lars Dahlager (lars.dahlager@pol.dk), Lars Hedebo Olesen (lars.hedebo@pol.dk) Kristine Jægesen Wilkens (kristine.wilkens@pao.dk) **Layout:** Christine Vierø Larsen (christine.v.larsen@pol.dk) **Adresse:** Spis&Bo, Rådhuspladsen 37, 1785 København V **Telefon:** 33 47 12 00 **Mail:** spis&bo@pol.dk **Annoncer:** Telefon: 33 47 12 01.

Søndag 14. juni 2015 | SPIS&BO | POL

10 | DANMARK

En frilandsgris er ikke altid lykkelig

Alternativ produktion af svub døjer med skader og sygdomme, som ikke findes i traditionelle staldsysteme. Økologerne vil gøre noget ved det.

DYREVELFÆRD

Når Randi Vinfeldt kigger ind til pattegrisene i hytterne på markerne i Ugerløse, hvor hun driver frilandsvinebrug med 85 søer, holder hun øje med, om der ligger små grise og har det skidt. Måske har de betændelse eller har været i klemme under soen. Det sker ikke så tit.

FLEMMING CHRISTIANSEN

I hvert fald ikke så tit, som man kunne få indtryk af i en ny stor undersøgelse, der viser, at lidt under 1 procent af de økologiske slagtesvin på slagteriet får en såkaldt bemærkning på slagteriet, fordi der er tegn på, at dyret har haft brud på ribbenene som lille. Det sker, i forbindelse med at økologiske søer bevæger sig frit og kan mase de små.

Ribbensskader er over tre gange så hyppige som hos svin i almindeligt landbrug, hvor soen fikses i bøjle, fremgår det. »De små grise lader sig ofte ikke mærke med et ribbensbrud og heles meget nemt. Men det kan altså ses på dem, når de bliver voksne«, konstaterer Randi Vinfeldt, der er formand for svineudvalget i Økologisk Landsforening.

Hun blev både lidt ked af det og over-

LØSE GRIS. Svineavler Randi Vinfeldt mener, at der skal ske forbedringer i forhold til de kutter frilandsviniene

være med til at definere dyrevelfærd præciseret som »fravær af sygdomme».

»Dyrevelfærd for mig er først og frem-

me miljøet med en hygiejne, hvor gødningen forsvinder gennem tremmer i gulvet, og hvor sygdomme bliver slået ned

feldt i, at man i den alternative produktion ofte ikke har den kinamands chance for at opdage ribbensbrud på smågrise. »Det påvirker som regel ikke grisenes ad-

Skader på svin

Danske landmænd sender hvert år 18 mio. svin til slagtning. Nye tal fra Landbrug & Fødevarer viser, at frilands- og økosvin ofte har flere skader end 'konventionelle' grise

Højere risiko i alternativ produktion	SKADER I PCT.	
	FRILANDSØKO	KONVENTIONEL
Helet ribbensfraktur	0,73	0,19
Lokal halelæsion	2,37	0,76
Kronisk ledbetændelse	0,87	0,27
Lever med ormepletter	2,60	0,90
Gamle benbrud	0,20	0,09
Knoglemarvsbetændelse	0,34	0,16
Halelid med lidbreddet infektion	0,18	0,09
Urinsyreåtsninger i huden	0,10	0,06
Byld i midterparten	0,47	0,30
Bylder i bagkroppen	1,30	0,82
Bughindebetændelse	1,11	0,74
Hjertesækbetændelse	1,67	1,32

Lavere risiko i alternativ produktion

Bylder i ben/tå	0,74	1,03
Navlebrud	0,93	1,36
Trykkskader på ben	1,47	3,41
Kronisk Lungehindebetændelse	19,06	23,94

Kilde: Online tidsskriftet Porcine Health Management og Landbrug & Fødevarer

Dyrlæge Birgitte Damm fra Dyrenes Beskyttelse slår fast, at undersøgelsen ikke må forklæjnes: »Der må sættes ind over for problemerne i såvel konventionel som økologisk produktion og frilandsproduk-

HVILKE MÅL VIL VI ARBEJDE FOR?

- Hvor ser vi problemer?
- Hvilke problemer vil vi gøre noget ved?
- Hvad vil vi måles på ved
Temadag for Frilands producenter i 2016 og 2017?
- Hvordan når vi dertil?